

Overweging zondag 9 mei 2010 - zondag Rogate

Gereformeerde Kerk Loosdrecht

Ds. Stefan Dijkhuizen

Lezingen: Exodus 20 & Johannes 14: 23-29

Geliefden van onze Heer,

in de week waarin we in ons land de vrijheid gedenken en uitbundig hebben gevierd gaat het vanmorgen ook hier, ook met de Tien Geboden, om leven in vrijheid. En hoe moeilijk dat wel niet lijkt te zijn. Wij zijn bevrijde mensen, net zoals in het verhaal het volk van Israël dat is, maar hoe blijf je bevrijd, hoe leef je vervolgens als bevrijde mensen?

De meesten van ons hebben waarschijnlijk wel de beelden gezien van de afgelopen Dodenherdenking op de Dam. De paniekgolf, de mensenmassa die je ineens in beweging zag komen, en waarschijnlijk bij velen even de gedachte: 'Oh nee, het zal toch niet weer...'

Naast de schrik, was het een bevestiging hoe kwetsbaar eigenlijk de Dodenherdenking is, met zoveel mensen bij elkaar in zo'n grote stad. Zoiets fragiels als twee minuten stilte in acht nemen.

Maar bovendien becroop mij het gevoel en de vraag wat vrijheid dan precies is, als er blijkbaar zo'n paniek uitbreekt, als je niet eens meer met een tas of koffer kan rondlopen, als er zoveel beveiliging en controle nodig is. Als ook het nieuws, radio, tv en krant de dag erna alleen maar daar over kunnen gaan.

En zo zijn er nog wel meer actuele voorbeelden waarin de vraag naar vrijheid uitdrukkelijk gesteld kan worden. Want hoe vrij zijn wij, als wij in een wereld en welvaartsmaatschappij leven waarin met angstige blikken naar de economische situatie van op dit moment Griekenland wordt gekeken, en houdt de Euro het wel? Een wereld waarin het welzijn haast wordt uitgedrukt in de stand van de Dow Jones?

Hoe vrij zijn we eigenlijk, als we te maken hebben met olieplatforms, waar wij van afhankelijk zijn door ons energieverbruik, maar die door een defect zorgen voor een dreigende en ongekende natuurramp? En zo kun je nog wel eventjes door gaan.

Ik zou niet durven beweren dat wij vandaag de dag en hier en nu, niet in vrijheid leven. Natuurlijk kennen wij hier geen oorlogsdreiging meer, natuurlijk hebben wij een ongelooflijke keuzevrijheid. Maar toch zullen we er altijd voor moeten waken om niet uit het oog te verliezen wat er allemaal wel niet is dat ons onvrij maakt en houdt. Vrijheid wordt je gegeven, maar dat betekent niet dat je er vervolgens niets meer voor hoeft te doen. Vrijheid is geen einddoel, het is een begin, en het vraagt om actie, om beweging, om inspanning.

Het is niet zo lastig om parallellen te zien met het volk van Israël in de woestijn. Ook zij zijn een bevrijd volk, bevrijd van de slavernij in Egypte. Maar hoe moeilijk blijkt de weg van de vrijheid voor hen te zijn.

Vandaag horen we van de Tien Geboden, of misschien wel beter de Tien Leefregels genoemd. Na de bevrijding, na de uittocht uit Egypte en de doortocht door de Rietzee, is het volk via een omweg van drie maanden aanbeland bij de Sinai, bij de berg van God. Hier zal ze ook een hele tijd blijven. De woorden van God, de regels die ze vandaag krijgt, vormen slechts een begin van allerlei andere wetten en regels, die doorlopen tot ver in het boek Numeri.

God heeft dit volk bevrijd en uitgekozen om voorbeeld te zijn voor alle andere volken, maar dat blijkt geen gemakkelijke weg. Dat is een weg waarop veel geleerd moet worden. Vrijheid is een werkwoord, vrijheid heeft misschien zelfs wel heel wat wetten en regels nodig om ook vrijheid te blijven.

Het is belangrijk om dit verhaal over de Tien Leefregels in de juiste context te zien. Het zijn dus niet zomaar tien wetten. Of regels die nu eenmaal bij God en bij zijn volk horen, omdat je van een god altijd 'iets moet' en 'niets mag'. Het zijn leefregels omdat ze nodig blijken om als vrije mensen te kunnen leven. Om als bevrijd volk ook op weg te gaan, en zelfs door een leven als een woestijn heen te kunnen. Hoe tegenstrijdig het misschien ook klinkt voor ons, moderne mensen, dat we regels en richtlijnen van boven- of buitenaf nodig hebben.

De Tien Leefregels zijn pure noodzaak om er voor te zorgen dat het volk niet opnieuw verzandt in een bestaan zoals in Egypte. Want hoe je het ook wendt of keert, vleespotten van vroeger hebben een ongelooflijke aantrekkingskracht. En uit zichzelf kan een mens misschien wel niet eens echt vrij zijn. Om als werkelijk vrij mens te leven, moet je soms heel wat strijd leveren. Dat was vroeger al zo, dat is vandaag nog precies net zo. Keuzevrijheid kan al snel keuzestress worden, of overschatting van het eigen kunnen. Overtrokken verantwoordelijkheidsgevoel, enzovoorts, enzovoorts.

Daarom is de eigenlijke vraag die vandaag aan de orde is, een vraag naar wat ons werkelijk vrijheid geeft en ook vrije mensen houdt. Door welke Woorden met een hoofdletter, of door welke Leefregels laten wij ons nog iets gezegen? Wat brengt ons nu vrijheid?

Misschien is dat wel voor iedere gelovige -voor ieder bevrijd mens dus- een hele belangrijke vraag: wat brengt mij vrijheid, en wat niet? Welke woorden zeggen mij nog iets? Wat raakt ons nog? Of dat nu in ons persoonlijke leven is, of op ons werk, of in ons geloof. Of in de maatschappij. Waar ligt mijn Egypte? Wat is mijn Sinai? Wat wil God mij nu nog zeggen?

Exodus geeft ons 10 woorden. Ze klinken als een scherp contrast, een soort 'tegenrefrein' bij een eerdere serie van 10. Toen klonk er tienmaal een 'Nee' tegen het duister van Egypte en zijn farao, tienmaal een halt tegen alles wat het leven onmogelijk maakt. Nu klinkt er tienmaal een woord dat wel voor leven en voor vrijheid moet zorgen.

Bovendien roept het nog iets wakker uit die oude boeken van Mozes. Want klonk er niet helemaal aan het begin tienmaal een scheppingswoord, en ook tienmaal dat het 'goed' was? Met andere woorden, de Tien Leefregels hier brengen opnieuw in herinnering dat leven met God, dat leven sowieso een bevrijd bestaan hoort te zijn. Zo kan het zijn!

Je bent geschapen door God, dat betekent: Gemaakt om een beeld van de Levende te zijn. Je bent er om een vrij mens te zijn! Niet gebonden door alles wat maar verslavend kan werken, niet geterroriseerd door één van de vele goden die ook ons bestaan zo verwarrend en chaotisch kunnen maken.

Het mooie aan de Tien Woorden is dat ze niet beginnen met een Ge- of Verbod, maar met een Aan-bod. 'Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd.' Dat is het eerste woord, een aanbod. God geeft ons vrijheid. Alle volgende woorden, alle andere 9, die zullen ons zeggen hoe we dan die geschonken vrijheid kunnen bewaren.

Zoals een titel van een boek vaak veelzeggend is, zo zijn ook hier die eerste woorden van de Tien Leefregels essentieel voor het verstaan van er volgt. 'Ik wil jouw god zijn, ik wil jou bevrijden.' En dat is heel wat anders dan dat het gelijk begint met wat er allemaal wel of niet zou mogen.

Het laatste woord van de Tien Leefregels overigens is 'jouw naaste'. Zo gezien omspannen deze woorden van God ons hele leven, ze geven er de ruimte van aan, de volledige reikwijdte. Ons leven beweegt zich tussen een god die zegt: 'Ik ben jouw God' aan de ene kant, en jouw naaste aan de andere kant.

Jouw leven krijgt alleen werkelijk zin en bestaan tussen die twee 'polen'. Jouw leven krijgt alleen dan zijn bestemming als niet het 'ik' de blikrichting bepaalt, maar als het een leven met God en voor je naaste is. Alsof je in een spiegel niet jezelf ziet, maar beeld van God, en het gezicht van de ander.

De woorden die God ons geeft, de Tien Geboden, de Leefregels, of hoe je ze maar wilt noemen, we kennen ze waarschijnlijk allemaal wel. Ze zijn voor een groot deel ook geworden tot algemene regelgeving. Maar het blijft iedere dag weer een hele opdracht, een hele zoektocht naar wat ons mensen nu werkelijk tot vrije mensen maakt. Zeker wij, zogenaamde moderne mensen, voor wie de maatstaf zo vaak alleen maar bij onszelf alleen kan liggen.

De Tien Woorden stellen ons de vraag of wij ons nog laten gezeggen door een Stem van buitenaf. Durven wij het aan om vrij mens te zijn voor God en voor onze naaste? Of luisteren we liever naar onszelf, naar wat wij prettig en aangenaam vinden, maar blijft ons blikveld zo noodzakelijk wel heel erg binnen onze eigen horizon? Merken we daardoor vaak niet eens hoezeer wij vast zitten in bepaalde gedachtes en vooroordelen? In hoge verwachtingen van onszelf en van anderen, en zijn wij zelf de maat van alle dingen?

Deze week gedenken en vieren wij onze vrijheid. In ons land, in onze geschiedenis. Van ons bestaan. Hier in de kerk klinken oeroude woorden, opnieuw en misschien voor u of jou al voor zoveelste keer. Toch willen ze steeds weer ons bestaan een extra dimensie geven, een nieuwe blikrichting.

God wil ons laten zien wat de ruimte is om in te leven, welke voorwaarden en regels ons daarin een richting kunnen geven. Een leven dat goed is, een leven vanuit het geschenk, en altijd weerspiegeld door je naaste. Wij zien niet meer met onze eigen ogen, maar met Gods ogen. Naar deze wereld, naar onze medemens.

Wij zijn bevrijde mensen, laten we daar dan ook uit leven!
In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.